

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَبَشِّرُكُمْ بِالْغُلَامِ الْمُرْتَضَى

مجموعه آثار
حضرت آیت الله

مجلس خبرگان

پیش‌نیازهای مدیریت اسلامی

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای:
بنده نزدیک به چهل سال است که
جناب آقای مصباح را می‌شناسم و به
ایشان به عنوان، یک فقیه، فیلسوف،
متفکر و صاحب نظر در مسایل اساسی
اسلام ارادت دارم.

اگر خدای متعال به نسل کنونی ما
این توفیق را نداد که از شخصیت‌هایی
مانند علامه طباطبایی و شهید مطهری
استفاده کند، اما به لطف خدا این
شخصیت عزیز و عظیم‌القدر، خلاء آن
عزیزان را در زمان ما پر کرده است.

مصباح یزدی، محمدتقی، ۱۳۱۳ -

پیش‌نیازهای مدیریت اسلامی / محمدتقی مصباح‌یزدی؛ تحقیق و نگارش: غلامرضا متقی‌فر. -
قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله، ۱۳۸۸.
ج. (انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله؛ ۳۷۴؛ مدیریت؛ ۶).
/// مجموعه آثار؛ ۲/ ۶؛ مباحث اخلاقی؛ ۱).

کنفرانس‌های حضرت آیت الله محمدتقی مصباح یزدی در دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

۱. مدیریت (اسلام). ۲. انسان‌شناسی - فلسفه. الف. متقی‌فر، غلامرضا، ۱۳۴۳ -

گردآورنده. ب. مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله. ج. عنوان.

۴م ۶م / ۶۷ / ۲۳۲ BP

۳۷۴

شماره ردیف

مدیریت - ۶

شماره موضوعی

۱۳۸۵ - ۷۰

■ پیش‌نیازهای مدیریت اسلامی

● مؤلف: آیت‌الله محمدتقی مصباح‌یزدی

● ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله

● چاپ: عترة

● نوبت و تاریخ چاپ: دوم، پاییز ۱۳۸۸

● شمارگان: ۱۰۰۰

● قیمت: ۴۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی پخش: قم، خیابان شهید، کوی ۲۴، پلاک ۲۸، تلفن و نمابر: ۷۷۴۲۳۲۶

صندوق پستی: ۶۵۵ - ۳۷۱۸۵

شابک ۲-۲۰۳-۴۱۱-۹۶۴

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ
دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ﴾

تمدن‌ها بر پایه‌ی الگوی فرهنگی خود از یکدیگر متمایز می‌شوند و فرهنگ‌ها حاصل اندیشه‌هایند. ملت‌هایی که به داشته‌های خویش به چشم حقارت بنگرند، طعم تلخ وابستگی فرهنگی را همیشه در کام خواهند داشت. پاس‌داشت و نشر ذخایر فکری و فرهنگی، زمینه‌ی برپاساختن تمدنی پویا را فراهم می‌آورد. در این میان، اندیشمندان الهی که از سرچشمه‌ی وحی سیراب می‌شوند، پایه‌های تمدن‌های صالح را می‌سازند؛ تمدن‌هایی که در سطح ظاهری حیات حیوانی متوقف نمی‌شوند، و تنها افتخارشان این نیست که رفاه مادی به ارمغان می‌آورند، بلکه خوش‌بختی این جهانی انسان‌ها را به مثابه‌ی پیش‌نیاز نیک‌بختی ابدی می‌نگرند، و کاخ بلندمرتبه‌ی حیات جاوید را از ورای حجاب‌های مادی رصد می‌کنند.

تلاش نظام‌مند انسان‌ها برای شناخت کتاب تکوین و تشریع، به پیدایش رشته‌های مختلف علوم منجر شده است که برخی انتزاعی‌تر و زیربنایی‌تر، و بعضی کاربردی‌ترند. شاخه‌های کاربردی علوم بر ریشه‌ی ادراکات نظری روییده‌اند و از آنها تغذیه می‌کنند. فهم درست رابطه‌ی این علوم با یکدیگر و تشریح آن، گوهر کم‌یابی است که افراد کم‌نظیری در طول تاریخ تفکر بشر بدان دست یازیده‌اند. اسلام به مثابه‌ی کامل‌ترین دین الهی، چشم‌اندازی ژرف و تصویری همه‌جانبه‌نگر از هستی و حیات انسانی فراوری فکر بشر می‌گسترده و همه‌ی ساحت‌های هستی را در یک سامانه‌ی به هم پیوسته تعریف می‌کند. شکوه و زیبایی این چشم‌انداز واقع‌نما هنگامی آشکار می‌شود که همه‌ی اجزای آن در جای خود قرار گیرند و رابطه‌ی آنها با یکدیگر به درستی فهم و تبیین شود. تنها در این صورت است که زندگی انسان هدف و معنای واقعی خود را پیدا می‌کند.

میراث گران‌بهای فکری و فرهنگی که اندیشمندان مسلمان با جهاد علمی خویش فراچنگ آورده‌اند گنجینه‌ی عظیمی از معارف را در اختیار ما قرار داده است که باید از آن در برداشتن گام‌های بعدی تلاش نمود. به ویژه در این زمان که انقلاب عظیم اسلامی ایران به رهبری قائد عظیم‌الشان، حضرت امام خمینی رحمه‌الله و خلف صالح‌اش حضرت آیت‌الله خامنه‌ای دام الله بقاءه درهای بسیاری را فراوری پژوهشگران گشوده است و مانع‌های فراوانی را از پیش‌پای فرهیختگان برداشته است.

از معدود چهره‌های برجسته‌ای که به گونه‌ای اصولی در این اقیانوس کران‌ناپیدا وارد شده، و گوهرهایی ناب را به ساحل‌نشینان عرضه کرده‌اند، حضرت استاد آیت‌الله محمد تقی مصباح یزدی دام ظلّه است. ایشان با نگرشی سامان‌مند به مجموعه‌ی آموزه‌های عقلی و نقلی اسلام، تصویر واقع‌گرایانه‌ای از ابعاد گوناگون این دین الهی و رابطه‌ی ساحت‌های فردی و اجتماعی حیات انسانی عرضه می‌کند که در آثار گذشتگان و هم‌عصران کم‌تر سابقه دارد. در این چشم‌انداز، همه چیز از خداوند آغاز می‌شود و به او پایان می‌یابد، و او محور همه‌ی هستی است. هیچ جنبه‌ای از هستی و حیات از چارچوب این تصویر خارج نمی‌ماند، و عناصر موجود در آن در ارتباط ارگانیک با یکدیگر، تکمیل‌کننده‌ی وجوه و ابعاد این منظره‌ی بدیع و بهت‌آورند.

از سالهای دهه ۱۳۴۰ که حضرت استاد در مدرسه منتظریه (حقانی) قم تدریس می کردند تا کنون، گذشته از دهها مقاله و تئنگاره که در مجلات و نشریات مختلف منتشر، یا در نشست‌ها و همایش‌های داخلی و بین‌المللی ارائه شده، بیش از هشتاد اثر گرانسنگ به صورت کتاب از ایشان به چاپ رسیده است. این آثار در قالب‌های مختلف و توسط ناشران متعددی منتشر شده‌اند، و نسخه‌های برخی از آنها نایاب گشته است. از سوی دیگر، عزیزان علاقه‌مندی، از سر احساس وظیفه و اخلاص، اقدام به بازنویسی، ترجمه، تدوین، و یا بازتولید مطالبی از ایشان در قالب‌های جدید کرده‌اند که به دلیل عدم هماهنگی، گاه موجب پدیدآمدن کارهای تأیید نشده یا تکراری شده است. افزون بر این مسایل، مراجعه‌های مکرر اندیشمندان و پژوهش‌گران گرامی برای استفاده از آثار گرانقدر استاد فرزانه و دسترسی به آثار منتشر نشده ایشان، ضرورت وجود مرکز هماهنگی و تصمیم‌گیری درباره کارهایی که به آثار ایشان مربوط می‌شود را آشکار ساخت. به همین منظور، با کسب اجازه از حضرت استاد، شورای سیاست‌گذاری مجموعه آثار آیت‌الله مصباح تشکیل شد تا بر روند امور مربوط نظارت و مدیریت داشته باشد.

این شورا، ابتدا آثار استاد را به ترتیب موضوعی دسته‌بندی کرد، که بر اساس آن، تمامی آثار موجود ایشان در هفت موضوع کلی سازمان‌دهی شده، هر موضوع شامل موضوعات فرعی‌تری می‌شود. نمودار جامع تقسیم‌بندی موضوعی آثار را در صفحه بعد ملاحظه می‌فرمایید. در این طرح، برای هر موضوع، ریزموضوع، و عنوان کتاب، شماره رمزی در نظر گرفته شده است که جایگاه آن را در میان کل آثار می‌نمایاند. آثاری که به علت ویژگی موضوع خود تحت چند موضوع می‌گنجند، در مناسب‌ترین محل به عنوان جایگاه اصلی تعریف می‌شوند و برای آنها در عناوین مناسب دیگر، جایگاهی ثانوی در نظر گرفته شده است.

اینک به منظور آن که همه آثار استاد - از جمله آثار نایاب - به شکلی مطلوب در دسترس فرهیختگان قرار گیرد، علاوه بر انتشار مستقل آنها، مجموعه‌ای هماهنگ، با عنوان «مشکات» و براساس طبقه‌بندی موضوعی تقدیم علاقمندان می‌شود.

خداوند بزرگ را بر این توفیق عظیم شاکریم، و امیدواریم این تلاش ناچیز را با عنایت خویش بپذیرد. شورای سیاست‌گذاری مجموعه آثار حضرت استاد آیت‌الله مصباح و مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته‌الله رجاء واثق دارند که این عمل مورد رضایت حضرت صاحب‌الزمان، ولی عصر علیه‌السلام قرار گرفته، به سهم خویش از حضرت استاد که ما را لایق اعتماد خویش دانستند، و نیز همه دست‌اندرکاران اجرای این طرح قدردانی می‌کنند، و البته سپاس‌گزاری حقیقی را به مولا و صاحب حقیقی وامی‌گذارند.

شورای سیاست‌گذاری مجموعه آثار حضرت استاد آیت‌الله مصباح

مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته‌الله

فهرست مطالب

جلسه اول

۱۵.....	انسان شناسی، مقدمه مدیریت و سایر علوم انسانی
۱۷.....	ارتباط انسان شناسی با مدیریت
۱۹.....	راه ترویج ارزشهای اخلاقی
۲۱.....	انسان شناسی و فلسفه اخلاق
۲۲.....	دانشمند دینی و تحقیق عمیق در علوم اسلامی
۲۴.....	انسان شناسی، پیش نیازی ویژه برای مدیریت
۲۵.....	اسلام و ارزشهای برتر در مدیریت اقتصادی
۲۷.....	پرسش و پاسخ

جلسه دوم

۳۷.....	ضرورت وجود مباحث انسان شناسی در رشته مدیریت
۳۸.....	اختلاف در شناخت ماهیت انسان
۴۰.....	ارتباط هستی شناسی و معرفت شناسی با شناخت روح انسان
۴۱.....	خلاصه این بخش
۴۲.....	میزان اهمیت اختلافات در هستی شناسی
۴۳.....	اثبات وجود روح
۴۵.....	- برهان هوای طلق
۴۷.....	نمونه ای از احضار روح
۴۸.....	آیات قرآن دلیلی دیگر بر اثبات روح
۵۰.....	- دلالت آیه «توقی» بر اصل وجود و بقای روح
۵۲.....	شرافت و جایگاه انسان در هستی
۵۲.....	- خلافت
۵۵.....	- کرامت
۵۷.....	پرسش و پاسخ

جلسه سوم

- ۶۳ ..... اسرار پیچیده روان و سؤالات بی‌جواب
- ۶۷ ..... - ارتباط روح و بدن در قرآن
- ۶۹ ..... - آیا فرد خوابیده اول صدا را می‌شنود و بعد بیدار می‌شود یا بر عکس؟
- ۷۲ ..... خواص موجود مجرد
- ۷۳ ..... - ویژگیهای عمده روح
- ۷۴ ..... - نتیجه‌گیری از این بخش
- ۷۵ ..... - نسبت دادن افعال به خدا
- ۷۹ ..... پرسش و پاسخ

جلسه چهارم

- ۸۷ ..... کاربرد فطرت در شاخه‌های مختلف علوم انسانی
- ۸۸ ..... فطرت در فلسفه اسلامی
- ۸۹ ..... فطرت در لغت، قرآن و اصطلاح
- ۹۱ ..... ویژگیهای فطرت در قرآن
- ۹۳ ..... کدامین بخش دین فطری است؟
- ۹۴ ..... موارد استعمال فطرت در منابع دینی
- ۹۵ ..... فطرت از دیدگاه دکارت
- ۹۶ ..... تفاوت دو دیدگاه در مورد «فطرت»
- ۹۹ ..... پرستش، نیازی فطری
- ۱۰۰ ..... سه اصطلاح در فطرت
- ۱۰۱ ..... - فطرت و تمایل آدمی به خیر و شر و توضیح این دو مفهوم
- ۱۰۳ ..... - خیر و شر در فلسفه اسلامی
- ۱۰۳ ..... - خیر و شر نسبی
- ۱۰۴ ..... رفتار انسان، علت کمال یا نقص او
- ۱۰۵ ..... خلاصه بخش آخر
- ۱۰۶ ..... پرسش و پاسخ

جلسه پنجم

۱۰۹	سرشت انسان
۱۰۹	کاربرد خیر و شر
۱۱۲	گرایشهای متزاحم انسان
۱۱۵	مقصود از خیر یا شر بودن سرشت انسان چیست؟
۱۱۷	طرح سؤال به شکل روشن تر
۱۲۰	تفاوت انسانها در آفرینش و پاسخ به یک شبهه
۱۲۴	تقسیم انسانها از جهت غلبه عوامل خیر یا شر
۱۲۵	اختلافات فردی و عدالت الهی
۱۲۷	اختصاص مقام عصمت، چرا؟
۱۳۴	پرسش و پاسخ

جلسه ششم

۱۳۹	نظام ارزشی اسلام
۱۳۹	- توضیح مفهوم
۱۳۹	- کاربرد ارزش در مسائل اقتصادی
۱۴۱	- ارزش ذاتی و غیری
۱۴۲	- نسبت دادن ارزش به اشیاء یا افراد
۱۴۲	- ارزش اخلاقی
۱۴۳	ویژگیهای نظام ارزشی اسلام
۱۴۴	- شمول نظام ارزشی اسلام
۱۴۵	- انسجام درونی
۱۴۵	- قابلیت تبیین عقلانی
۱۴۷	- ترکیبی از ملاکها
۱۴۹	- لذت نامحدود، ویژگی نظام ارزشی اسلام
۱۵۱	- سود نامحدود، معیاری دیگر
۱۵۲	- حُسن فعلی و حُسن فاعلی
۱۵۳	- مراتب داشتن ارزشها
۱۵۴	پرسش و پاسخ

جلسه هفتم

- ۱۵۷ ..... نظام ارزشی اسلام
- ۱۵۷ ..... - تبیین‌پذیری ارزش‌ها
- ۱۵۸ ..... تکامل‌پذیری انسان
- ۱۵۸ ..... - روح و قدرت صعود و سقوط تا بی‌نهایت
- ۱۶۰ ..... - رفتار ارادی و انسانیت انسان
- ۱۶۰ ..... - تقسیم رفتارهای صعودی
- ۱۶۲ ..... - تجرید مفاهیم مادی و استعمال آنها در مجردات
- ۱۶۴ ..... تبیین سه معنا از قرب الهی
- ۱۶۴ ..... - معنای اعتباری قرب
- ۱۶۵ ..... - معنای فلسفی قرب
- ۱۶۶ ..... - معنای مورد نظر
- ۱۶۷ ..... - وجود روح، عین علم و آگاهی است
- ۱۶۸ ..... - رسیدن به مقام قرب و ارتباط آن با کمال روح
- ۱۶۹ ..... - مقصود از تکامل روح
- ۱۷۱ ..... پرسش و پاسخ

جلسه هشتم

- ۱۷۷ ..... تفسیری دیگر از «قرب»، نزدیکی به کمال مطلق با کسب هر کمال!
- ۱۷۹ ..... معمای حل شده
- ۱۸۱ ..... ارتباط اطاعت با قرب
- ۱۸۱ ..... - برداشت عامیانه از ارتباط اطاعت با قرب خدا
- ۱۸۳ ..... هدف از کسب ارزش‌های اخلاقی در اسلام
- ۱۸۴ ..... مقایسه دیدگاه ارزشی اسلام با سودگرایی و لذت‌گرایی
- ۱۹۱ ..... پرسش و پاسخ

جلسه نهم

- ۱۹۷ ..... خلاصه‌ای از گفتار پیشین
- ۱۹۸ ..... برداشت نادرست از «قرب»

۱۹۹	برداشت نادرست دیگر
۲۰۱	محبت خدا نسبت به آثار خود
۲۰۳	غضب و رضایت خدا
۲۰۴	رضایت خدا از تذلل بندگان
۲۰۵	رابطه عبادت و کمال
۲۰۹	پرسش و پاسخ

جلسه دهم

۲۱۳	خلاصه گفتار پیشین
۲۱۴	مقدمه بحث
۲۱۶	فلسفه عرفان عملی
۲۱۶	- انسان و توهم استقلال
۲۱۷	- اولین قدم در مسیر توحید، نفی استقلال خود
۲۱۸	- رابطه سیر و سلوک و رسیدن به توحید
۲۲۰	- نفی تفکر فرعونی
۲۲۱	- رسیدن به حقیقت توحید با «عمل» نه علم
۲۲۳	- تلاش در جهت اصلاح بینش
۲۲۴	خلاصه سخن
۲۲۵	پرسش و پاسخ

جلسه یازدهم

۲۳۱	خلاصه ای از بحث سابق
۲۳۲	روابط بین ارزشها
۲۳۳	محبت به دیگران، راهی برای نجات از خود محوری
۲۳۹	تحلیل تضادهای رفتاری
۲۴۲	تأثیر متقابل عبادات و گناهان
۲۴۳	پرسش و پاسخ

جلسه دوازدهم

۲۴۵	اجمالی از مباحث پیشین
-----	-----------------------

۲۴۶	تزاحم منافع در مدیریت مادی
۲۴۶	امکان جمع صفات ظاهراً ناسازگار
۲۴۸	تجلی ارزشهای اسلامی در عرصه مدیریت
۲۵۱	حاکمیت ارزشها بر کمیت و کیفیت تولید
۲۵۲	مدیریت و خیرخواهی برای دیگران
۲۵۳	دیدگاه مدیریت مادی در مورد انسانها
۲۵۴	بهره‌کشی از کارگر
۲۵۵	پرسش و پاسخ

جلسه سیزدهم

۲۵۹	برداشتهای مختلف از اصطلاح «مدیریت اسلامی»
۲۶۲	صحیح‌ترین معنای «مدیریت اسلامی»
۲۶۴	ثبات نظام ارزشی اسلام
۲۶۶	ریشه ارزشهای اسلامی
۲۶۸	بینش سطحی نسبت به اسلام
۲۶۹	پرسش و پاسخ

قم، خیابان شهدا، کوی ممتاز، پلاک ۲۸

تلفن و نمابر: ۷۷۴۲۳۲۶

Email: publication@qabas.net

www.hatif.ir

